

KULTUR

smockan

MUSIK- OCH KULTURSKOLORNAS EGEN TIDNING

NR 4 SEPTEMBER 2013

■ EL SISTEMA FÖRÄNDRAR LIV
■ FRÅN OBILDBAR TILL PROFESSOR

■ En vacker och skön sommar har nu snart tagit slut. Denna sommar fick jag möjlighet att göra två saker som jag aldrig tidigare gjort; Delta i Almedalsveckan i Visby och titta på kvartsfinal i amerikansk fotboll live med mitt hemmalag Black Nights.

ALMEDALSVECKA OCH AMERIKANSK FOTBOLL

SMoK deltog i årets Almedalsveckan. Håkan Sandh, verksamhetschef tillsammans med en grupp ur styrelsen fanns där några dagar och arbetade med vår satsning att Sverige behöver en nationell

strategi för barns och ungdomars kulturutövande. Primärt var vi en del av SMI:s seminarier kring lärarutbildning för musik- och kulturskolor och behovet av försörjning med bra lärarkraft till morgondagens grundskolor. Men vi var också levande reklampelare med våra fina "SMoK-skjortor och väskor" där vi tillsammans vandrade runt i vimlet och deltog i olika samtal och seminarier. En del rynkar på näsan åt Almedalsveckan och tycker det bara är ett jippo. De flesta har inte varit där. Jag hade ingen särskild åsikt om det innan. Jag hade nog ingen våldsam förväntan heller. Politik och amerikansk fotboll har onekligen en del gemensamt – man härjar och väsnas och försöker skrämman motståndarna, man fightas och krigar och erövrar "yard by yard" tills någon gör en touch down! Inte alltid så lätt att förstå. Retorik och anfallsstrategi under pågående match kan vara tuff, men utanför plan finns stor kärlek och respekt för varandra och själva sporten.

Det var en stor upplevelse att vara i Almedalen och delta i det som en våra partiledare uttryckte det, "Sveriges största demokratifestival". Det är ett myller av människor i Almedalen. Intressanta samtal mellan politiker, kommun- och landstingsfolk, näringsliv och intresseorganisationer pågår från tidiga frukostseminarier genom hundratals av dagspass till sena eftersnack. Alla pratar hela tiden

överallt och jämt! Men dialog och samtal är viktiga verktyg i demokratins tjänst! Vi som var där tyckte att de samtal vi fick med politiker på strategiska positioner kändes väldigt bra. Du kan läsa mer om SMoK:s äventyr i Almedalen längre in i tidningen.

Strategiska positioner handlar det mycket om i amerikansk fotboll. Det var en intressant upplevelse att vara med om något man inte hade någon riktigt aning om hur det fungerade. Jag råkade bara bli medbjuden på en livematch. Jag gillar sport och tyckte det var kul. Men strax innan avspark på plats på Behrn Arena i Örebro, drabbar mig insikten att jag faktiskt inte vet hur spelet riktigt fungerar. Tack vare jag snabbt uppdatera mig på vad spelet gick ut på, hur man räknade poängen, hur reglerna var och plötsligt blev det hela begripligt. Det blev inte bara en meningslös röra av karlar i trikåer, hjälmar och axelvaddar som brakar ihop i kriget om den lilla ovala bollen, en domare som blåser av, bollen kastas igen och scenariot upprepar sig, såvida inte någon snabb lirare snor åt sig bollen och kutar ifrån alla de andra och trycker ner den på motståndarnas sida och gör en touch down. Nej, det var häftigt att kunna njuta av det jag såg och fatta vad som hände. Kunde till och med förklara för kvinnan bredvid varför speakern sa "Andra på sju" Något uppfrysande händer i sinnet när hjärnan

går från obegriplig meningslöshet till förståelse och kontroll. Nu vill jag inte gå så långt som att påstå att amerikansk fotboll är meningsfullt, men det var meningsfullt att få vara med om något helt nytt och erövra kunskap och förståelse för något man inte kunde innan. DET var häftigt!

Och det händer något när vi tvingas tänka i nya banor. Det vitaliserar hjärnbänsor och synapser vi så sinnrikt är utnyttjade med. Det finns studier som visar att när vi utsätts för nya intryck bildas nya nervceller. Men också att vi behöver ge hjärnan "rast" och vila genom att dagdrömma och bara vara.

En spännande höst står för dörren. Det behövs spänstiga hjärnor, kvicka ben och kämpaglod för det är mycket på gång. K2030 som du också kan läsa mer om i detta nummer, går in på sitt andra år och erfarenheter från vårens fem seminarier ska nu föras vidare in i de samtal SKL och SMoK gemensamt ska föra. Några samtal har förts under sommaren och strategier tas fram för de kommande åren.

KRUt, vårt stora nordiska samprojekt är nu avslutat och har samlat sina slutsatser. Erfarenheter och framtids tankar är något regionen och vi alla får ta till oss och bli vägledare vidare framåt. En viktig "touch down"! Så dra på dig hjälmen och munlädret så drar vi igång höstens viktiga matcher för barns och ungdomars rätt till kulturutövande! ■

Bagatell musikprodukter

Välj bland hundratalet produkter på vår hemsida: www.bagatell.se

Här följer några smakprov.

Nyheter från Bagatell

Med våra nya "Teleskop Harmony" från Manhaset kan man lagra 25 notställ i rad på bara två meter. Perfekt för de trångboddas. I övrigt samma geniala konstruktion som våra övriga Teleskopnotställ dvs. Inga skruvar, bara att trycka och dra. Vagnar finns som tillbehör. 10 års garanti.

Teleskop Harmony

Lilla Gaspallen

En ny Pianopall från Bagatell. Något mindre och smidigare än storebror, men absolut lika stabil och solid. **Pris:** 1800 kr exkl. moms **Sittdyna:** 50 x 33 cm **Höjd:** 42-60 cm

Kontakta oss på:
info@bagatell.se
Tel 013-527 50
Fax 013-527 52

Bagatell 1

Från 7 500 kr
En vagn kommer lastad...
• Med världens mest sålda notställ
• Liten vagn + 12 notställ – 7500 kr (exkl. moms)
• Stor vagn + 18 notställ – 10 000 kr (exkl. moms)
• Marknadens mest praktiska och prisvärda vagn och notställ
Läs mer på Bagatell 2

Bagatell 2

Köp 6 betala för 5
TELESKOPET
Världens ledande – med bl.a. 85 % av den amerikanska marknaden och 75 % av den franska. Inga skruvar – bara att dra upp och ner. Snugg design som passar i alla miljöer. Finns i olika modeller.
Teleskop transport lättvikt
Teleskop standard

Bagatell 3

KLAVERNOSTÄLL
450:-
"Nothagen" slukar alla dina notblad, böcker och pärmar. Köp 4 betala för 3.

Bagatell 4

"Sitt rätt"
ORKESTER/KÖRSTOL
Prova Bagatells sittriktiga orkester/körstol. "Sitt" finns med fasta ben eller med justerbara fram- och bakben. Ståplats smidigt på våra vagnar.

Bagatell 5

Akustikskärmar
Skydda elevernas hörsel i tid! Möblera om på några sekunder med vårt flexibla plexiglassystem.
- Akustikskärm för orkester, slagverk, brass, etc. 2595 kr (exkl. moms)
- Paketpris: 3 set för 6900 kr (exkl. moms)
- Akustikskärm på notställsfot 1080 kr (exkl. moms)

Bagatell 6

PIANO-GASPALLEN standard
Sluta skruva! Pianopall med dubbla gasfjädrar höjer och sänker stolen som vilken kontorsstol med helst. Stabil stryktålig stålkonstruktion med stoppad sits. **Gaspallen Ergo** med justerbar lutning.

Bagatell 8

Teleskop Dirigent Regal
Flaggskedet bland våra dirigentnotställ. Här finns allt som en dirigent kan önska sig. Som alla våra "Teleskop" finns inga skruvar – alla inställningar sker sekundsnabbt och kan ändras under pågående spel. En generös hylla med plats för div. tillbehör. De dubbla benen gör "Dir Regal" till det stadiga av stadiga. En ny finess: Bakom skärmen finns ett extra fack för övriga partiturer och stämmor. Välj till vår "strålende" belysning.
Pris: 2000 kr (exkl. moms)

Bagatell 9

"Stage"
Orkester/körpodier
Flexibelt lättvikts podie-system i aluminium för scenbyggen med obegränsade möjligheter. Alla benlängder med snabbkoppling.

Från vänster Matti Vuorinen, Andrine Bendixen Mangs, Sylvia Carlsdotter, Inger Carlonberg, sittande: Håkan Sandh och Ian Plaude.

KULTURSKOLA 2030

- VAD HÄNDER NU?

TEXT **HÅKAN SANDH** REDAKTÖR

TIPSA
KULTUR
smockan
Håkan Sandh, tel 0708-31 74 98

ÅGRENSHUSET PRODUKTION
Flygelvägen 3, 893 80 Bjästa
Tel 0660-29 99 50, fax 0660-29 99 79

ANSVARIG UTGIVARE
Inger Carlonberg, SMoK

REDAKTÖR
Håkan Sandh, 0708-31 74 98
hakan.sandh@smok.se

PROJEKTLEDARE
Jan Dylicki, 0660-29 99 57
jan.dylicki@agrenshuset.se

ANNONSER
Monica Berglund, 0660-29 99 60
monica.berglund@agrenshuset.se

Annonsprislista kan laddas ned som pdf från www.agrenshuset.se

GRAFISK FORMGIVNING
Lena Hägglund, 0660-29 99 53
lena.haggglund@agrenshuset.se

PRODUKTION Ågrenshuset, Bjästa

OMSLAGSBILD

??
??
??

NÄSTA NUMMER vecka 44

MANUSSTOPP annonser 11 oktober

■ I våras genomförde vi fem seminariedagar kring Kulturskola 2030. Över 2000 deltagare totalt. På många sätt blev seminarierna framgångsrika. Framförallt har vi efter dem märkt av ett större engagemang på den politiska nivån. Vi möter också en förväntan från många anställda inom kulturskolorna.

Nu är det dags för nästa steg. Efter en del diskussioner i olika grupper i slutet av våren och nu i början av hösten börjar planerna ta form. Inget är ännu till 100% klart men nu arbetar vi enligt en plan där vi, SKL och SMoK gemensamt, under våren 2014 kommer att ta fram en skrift kring framtidens kulturskola. Denna skall inte komma med färdiga svar utan i första hand utgöra underlag för att föra diskussionen vidare i alla kommuner kring viktiga frågeställningar inom vårt verksamhetsområde. Vi skall försöka närma oss hur vi skall se på begreppet kulturskola, vad det står för och vad det inte bör stå för. Ett sådant exempel kan vara hur vi ser på att

det är professionella högskoleutbildade pedagoger som skall anställas även 2030. Inför hösten 2014 skall vi fördjupa diskussionen och någon gång under våren 2015 summera hur diskussionerna har gått och dra nödvändiga slutsatser. Detta kan låta lite abstrakt, men vi tror att det är viktigt att det sker en öppen fortsatt diskussion mellan många anställda på kulturskolor, elever, politiker, kulturinstitutioner, föräldrar och alla övriga engagerade medborgare. Vi är fortfarande i början av en längre process.

I detta nummer av Smockan försöker vi bidra med ytterligare bränsle för diskussionen. En del kommer från seminarierna i våras, annat har

andra källor. I nästa nummer av KulturSmockan kommer vi tematiskt beröra området delaktighet. Mycket av det materialet kommer från spåret Om vi fick bestämma på seminarierna i våras. Läs, tyck och hör gärna av dig! ■

RÄTTELSE

Artikeln på sid 22 i KulturSmockan nr 3-2013 är skriven av Roland Cox och ingen annat.

■ För första gången satsade SMoK detta år på att föra fram våra viktiga frågor på den mest lobby- intensiva plats man kan tänka sig; Almedalen på Gotland. Fördelen med Almedalen är att där kan möta nästan "alla" som man vill påverka och/eller ha dialog med. Nackdelen är att det naturligtvis är lätt att drunkna i det enorma utbud av föreläsningar, seminarier och debatter som äger rum. I år var det rekordmånga programpunkter; 2307 stycken på sex dagar. 384 i snitt per dag. Lite svårt att göra sig hörd i ett sådant sammanhang.

ALMEDALEN

TEXT **HÅKAN SANDH**

Vi hade valt att inte satsa på några helt egna seminarier. Istället hade vi tackat ja till att vara med och samarrangera respektive bara delta på Studieförbundets och SMIs seminarier. Redan på måndagen var några av oss på plats på länsteatern där det ena kulturseminariet följde på det andra hela veckan. Vårt hade titeln Alla barn och unga har rätt till kultur. Varför misslyckas vi med uppdraget? En diskussion om strukturella hinder, fasadsprickor, dimridåer, gatekeepers ... Det var ett utmanande upplägg men också väldigt spännande. Johan Kellokumpu från Studieförbundets Riksförbund och Sofia Balic från SMoK hade gett alla oss övriga talare tydliga roller. Bekännare, tröstare etc. En väldigt kort sammanfattning kan vara den titel barnkulturutredningens första rapport hade; Det ser lite olika ut. Det finns stora skillnader beroende

på vem du är och var du bor. En fördomsfull inställning skulle kunna vara att kulturskolorna bara når medelklassen och studieförbunden alla i förörrterna. Tyvärr, kan man väl säga, är det inte så. Ungdomar i förörrterna nås inte av någon. Många av studieförbundens musikcirklar sysslar med rock – en musikstil från mitten av 1950- talet som nu blir allt mer populär inom pensionärskörerna. Många av de som deltar i rockcirklar inom studieförbunden är inte längre ungdomar. Många grupper saknas både inom kulturskolorna eller studieförbunden. Det konstaterandet var nog det närmaste en bekräftelse vi kom. Och den var som sagt gemensam.

På onsdagen arrangerade SMI mitt i Visby med viss hjälp av oss ett seminarium med titeln Barn växer i kulturskolan – men var finns lärarna? Det blev en mycket bra

diskussion där samtliga deltagare från de politiska partierna, Tina Ehn (mp) Gunilla Svantorp (s) Michael Svensson (m) och Lars Ohly (v) på flera sätt stödde de tankegångar som både SMI och vi lyfte upp. Hela seminariet kan ses på film via vår hemsida.

På fredagsmorgonen återkom SMI med ett seminarium kring lärarutbildningen, denna gång med mer av fokus på grundskola och gymnasium. Även detta gav positiva signaler.

Vårt kanske viktigaste uppdrag var annars att tala för behovet av en nationell strategi för barns och ungas kulturskapande. Det gjorde vi hela dagarna, vi talade med många politiker, organisationer, tjänstemän och övriga besökare i mer informella sammanhang.

Hur effektivt är det då att delta i Almedalen? Vi tyckte nog alla att det ur SMoKs synvinkel var väldigt effektivt. Det är lätt att lite felaktigt tro att deltagande i Almedalen skall ge två effekter, välbesökta seminarier och stora nyheter i media. Inget kan vara mer fel. Det som kan uppnås är istället att man som vi kan skapa dialog med många politiker som det skulle ta ett år att hitta andra former av möten med. Det ger också en rad spontana möten som kan vara väl så viktiga som de planerade. Jag tror jag talar för alla när jag även menar

Andrine Bendixen Mangs passar på att byta några ord med kulturministern.

att en vecka i Almedalen är den absolut billigaste fortbildning du kan tänka dig inom i stort sett vilket ämnesområde du än önskar. Orkar du bara välja ut de mest lämpade av de 2307 seminarierna så hittar du vad du söker.

Hur var det med minglet då? Jodå, det fanns det också. Men det drunknade i alla väldigt seriösa seminarier som man ständigt upptäckte och ville hinna delta på. Vi i SMoK har i alla fall redan nu siktet inställt på att återkomma till Visby 2014. Då skall vi – naturligtvis – utveckla ett större samarbete med kulturskolan på Gotland och dessutom skall vi Vi återkommer om det.

Sist, men inte minst, ett stort tack till kulturskolan som tog hand om oss på alla sätt och dessutom ordnade nattlogi till några av oss. ■

Från vänster Tina Ehn (mp), Michael Svensson (m), Ian Plaude (SMI), Gunilla Svantorp (s) och Lars Ohly (v).

CULTURE FOR THE POOR MUST NEVER BE POOR CULTURE

TEXT **HÅKAN SANDH** CITATEN ÄR ÖVERSÄTTA AV MIG FRÅN TRICIA TUNSTALLS ENGELSKA TEXT
FOTO **JÖRGEN NAHM**

■ Så lyder ett uttalande av José Antonio Abrue, grundaren av El Sistema i Venezuela. Att de fattiga självklart skall ha det bästa är en utgångspunkt för honom. Men hur ser vi på giltigheten av detta i dagens Sverige?

Efter några dagar i våras på El Sistema- festivalen i Göteborg känner jag att denna importerade metod för musikundervisning är en större kraft, både i Sverige och resten av världen, än vad jag förväntat mig. Och det är mycket mer än en metod. Den sprids nu som ett glatt virus från Göteborg till kulturskolorna i Malmö, Eskilstuna, Södertälje, Stockholm och Umeå. Och den kommer säkert smitta fler.

I Göteborg hade jag förmånen att lyssna på och även samtala med Tricia Tunstall. Hon har skrivit en mycket givande bok, *Changing lives*, om El Sistema i Venezuela men också USA. Den gav mig vid läsningen efter festivalen en fördjupad men också ibland lite överraskande bild av El Sistema.

(Sven Apelmo, chef för kulturskolan i Askim-Frölunda-Högsbo i Göteborg, hade rekommenderat mig att läsa den. Läs hans bidrag om samma bok här intill)

Abrues betydelse kan nog inte överskattas

Tricia Tunstall mötte och samtalande med José Antonio Abrue. I än högre grad mötte hon i Venezuela också alla som följer i hans fotspår, han har gjort djupa både ideologiska och mycket praktiska avtryck. Det är lätt att få intryck att denne speciella man har haft ett finger med i nästan allt som hänt El Sistema i Venezuela. Han är något så ovanligt som musiker, ekonom, pedagog, administratör och ideolog i en och samma person. Abrue har sagt:

– Min kamp är inte bara en kamp för att konstarna skall vara en viktig estetisk dimension av samhällslivet. Istället skall de vara det viktigaste instrumentet för utveckling av både individer och av samhället. Våra orkestrar och körer är både exempel på och skolor i hur man bygger ett bra samhälle.

Det är den dimensionen som går igenom precis allt i El Sistema. Tricia citerar i sin tur Gustavo Dudamel, tidigare chefsdirigent för Göteborgssymfonikerna:

– Det finns en orsak att El Sistema är så framgångsrikt. Hela tiden Abreu undervisar dig i musik så undervisar han dig också mellanmänniska värderingar. Det handlar hela tiden om musik. Och hela tiden om kärlek. Han är en

fantastisk lärare och en fantastisk människa. Han är ett geni.

Vad är det då som är så lockande?

El Sistema är inget politiskt orienterat projekt – det har fungerat både under borgerligt och socialistiskt styre i Venezuela – men det bygger på en värdegrund som är starkt politisk enligt mitt sätt att se det. Alla kan, och alla bör få möjlighet att lära. Det är i gruppen vi fostras som medborgare. Därför är det extra intressant att fundera över vilka motiv som finns hos politiker från höger till vänster som gör att de stödjer utvecklingen av El Sistema i Sverige. Jag tror det är den unika kombination av social ambition och möjligheten att erbjuda

den ”fina” klassiska musiken till de som aldrig mött den förr. Om ”systemet” visade upp sin värsta sida skulle det kunna liknas vid missionsarbete eller kulturimperialism. Det ligger nära till hands, men jag har lyckligtvis inte sett något av det vare sig i Sverige eller i det som berättas från Venezuela. Däremot bygger det på en mycket starkt tro att det är möjligt att förändra både människan och världen. Och det känns lika unikt, otidsenligt som glädjande idag.

Tricia Tunstall som reste till Venezuela, studerade El Sistema och skrev en bok är författare, men främst pianopedagog. Hon beskriver i boken tre saker i hennes egen verksamhet som var avgörande för engagemanget att utforska El Sistema.

1. Barn i USA har musik som ett soundtrack till sina liv. De hinner inte LYSSNA.
2. Hennes pianolektioner gav inte eleverna möjlighet att samspela.
3. Bara medelklassen kom till hennes lektioner.

Den första punkten är jag tveksam till om den stämmer, men det är kanske en annan artikel. De andra är mer eller mindre en dystert bild av hela den västerländska musikundervisningstraditionen. Vad fann hon då i Venezuela? Hon fann:

1. En otrolig entusiasm och energi
2. Allt undervisning baseras på samspel, oftast, men inte alltid, i form av en symfonisk orkester.
3. Både barn till rika och fattiga deltar i samma orkestrar.

Men det finns inget ”system”!

Vad bygger då denna enormt framgångsrika verksamhet på? Finns en etablerad metodik som alla tillämpar? Det lite förvånande är att svaret är entydigt nej. Det finns ingen etablerad metod.

En av de pedagoger som citeras i boken är Luis Rossi. Han säger vid ett tillfälle till Abrue:

– Hur kan du förvänta dig att jag skall undervisa eleverna hur de skall spela en av Tjakovskijs symfonier? Jag håller fortfarande på och lär dem skalor!

Abrue svarar:
– Jag vet inte hur du skall göra det, men jag vet att i det här landet är unga människor väldigt talangfulla. Du kommer klara det. Slut på diskussionen.

Susan Siman, en annan pedagog berättar:

– Vi hade inte en strikt metod. Vi var öppna för allt. Suzuki, Kodaly, många saker.

– Det finns inget system (El Sistema), säger Abrue själv. Jag

har inga skrupler att säga det. Jag reser över hela Venezuela för att skapa ett litet kaos som skall leda till ordning.

Det finns många liknande citat i boken. Skall man försöka sammanfatta dem så handlar det om en obändig vilja att nå konkreta mål och en öppenhet att pröva olika metoder för att komma dit. Det har funnits påbörjade beskrivningar av ”systemet” men de har alltid kastats i papperskorgen för att verkligheten har hunnit förändras innan bläcket torkat. Översatt till svenskt skolspråk; det handlar mer om värdegrund än metod. Man vet vart man vill komma men inte hur man kommer dit. Ytterligare ett citat, av läraren Dan Berkowitz:

– Vår inspiration är alltid Maestro

Abrue. Så fort han skall lösa ett problem och flera vägval dyker upp, så väljer han alla vägar. Och då dyker det upp fler vägval. Då väljer han alla dem också.

Vad är gemensamt?

Om det inte finns en konkret pedagogisk metod så måste det finnas andra gemensamma nämnare? Ja, Tricia Tunstall sammanfattar själv vad det är hon möter;

1. Intensitet. Det finns en för henne

ofattbar energi i allt musicerande. Alla spelar många timmar per dag och med full energi hela tiden.

2. Alla har roligt. Det finns en glädje i att spela tillsammans. Både på repetition och konsert.
3. Framträdanden är många och viktiga. Besöker man en orkesterrepetition hamnar man aldrig längst bak utan längst fram. Man blir publik på en konsert.
4. Alla undervisar de som kan lite mindre. Både hjälplärare och andra som sitter på stolen bredvid.

Vi känner i Sverige El Sistema som en rörelse som är starkt kopplad till de professionella symfoniorkestrarna. Den kopplingen är, för mig lite förvånande, inte så tydlig och mindre viktig i arbetet i Venezuela. Snarare är det betydelsen av att vara en orkester och att ständigt framträda som står i fokus. El Sistema rymmer även arbete med elever med funktionsnedsättningar, många körer, folkmusik och även jazzmusiken växer. Frågan är snarare vad El Sistema inte är. Det är också en fråga som den svenska

delen av den världsomfattande rörelsen behöver ta ställning till. Blir man allt så riskerar man också att bli inget.

Min upplevelse är att det Tricia beskriver i de fyra punkterna ovan i stor utsträckning också kunde vara en beskrivning av El Sistema i Göteborg. Jag vet för lite för att påstå att det är så, men det är det intryck man får. Glädje och entusiasm finns överallt.

Ett annat viktigt påpekande är att verksamheten i Venezuela är frivillig och startar varje dag när skolan är

slut. I Venezuela saknas koppling till skola och utbildning. El Sistema har egna hus och är en social verksamhet. Sex dagar i veckan. 30 timmar i veckan men då ingår även tid för lek, mat och annat. Hur stor tid som är orkesterrepetition får jag inte riktigt klart för mig när jag läser boken, men jag uppfattar det som 10- 15 tim per vecka. Mycket tid, mycket spelglädje och snabb progression.

Som jag påpekade redan i förra numret av Kultursmockan; El Sistema ställer många relevanta frågor till resten av kulturskoleverksamheten. Vad av det El Sistema står för kan vi överföra till all annan verksamhet? Kommer vi framöver se El Sistema vitalisera hela kulturskole- Sverige eller kommer vi bygga en djup klyfta mellan olika delar av våra verksamheter? Låt oss hoppas på det första.

Tricia Tunstall avslutar sin bok med att berätta att hon numera bjuder in flera elever samtidigt till sina pianolektioner, och att hon ser till att de får fler tillfällen att framträda. Hon har också en mer öppen attityd till elever med annan kulturbakgrund. Så tar hon med sig El Sistema till sin egen vardag. ■

Changing lives

– TANKAR KRING EN BOK

TEXT **SVEN APELMO**

■ Så satt vi där igen.

Två chefer med gedigen musikalisk bakgrund.

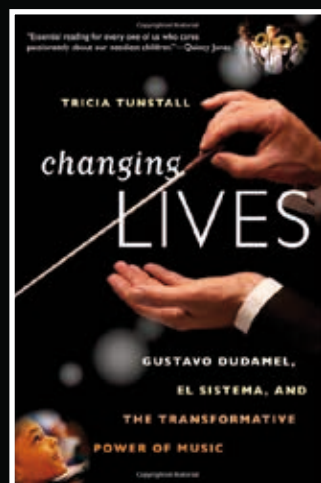
Och pratade om El Sistema. Och om Boken. Changing Lives.

Vad är viktigt med den? Vad inspirerar den till? Och ganska naturligt pratar vi om tiden. Tiden som den viktiga faktorn. Tiden som det avgörande...

Men vad tänkte vi på? Social förändring eller musikalisk utveckling? Naturligtvis det senare, vad annars?

Så har vi ju alltid tänkt, eller hur? Och det är väl det som är viktigast? Det är det vi är utbildade till!

Men vad är egentligen viktigast?

Kulturskolan i Sverige

Att fånga vad Kulturskolorna i Sverige står för är svårt. Varje kulturskola har sitt eget uppdrag och sin egen plan. Men det finns ändå mycket som förenar. Vi är alla grundade i FN:s deklaration om de Mänskliga rättigheterna. Samtalet om elevers inflytande är ett annat gemensamt drag. Barn och unga skall ha ökat inflytande över sin vardag. Alla skall fostras i medinflytande och demokratiska arbetsformer. Inför höstterminens start tittade vi på min arbetsplats på en "Delaktighetstrappa" för barn.

I Göteborg har kulturskolans

uppdrag sedan länge varit tydligt – vi skall vara med och bygga det goda samhället, vi skall minska klyftorna mellan stadens olika delar och skapa samma förutsättningar för alla medborgare att få ett gott liv. Inkludering är viktig. Alla skall få plats i kulturskolan. Flera kulturskolor i landet har liknande skrivningar.

Många av oss chefer och lärare är utbildade på någon av Högskolorna i landet. Vi har fått en gedigen utbildning i musik. På Kulturkräms festival samtalade vi om hur det ofta (?) är så att "lyckas" man inte bli musiker får man bli lärare. Musiken i sig står mycket högt i kurs.

Changing lives

I detta sammanhang landar El Sistema och boken Changing lives med undertiteln Gustavo Dudamel, El Sistema and the transformative power of music. Och frågan blir naturligtvis hur detta tas om hand av oss, i Sverige, 2013.

I boken berättar författaren Tricia Tunstall om hur allt började i Venezuela med José Antonio Abreu. Och om hur det sedan sprids över världen. Hon berör även den stora frågan för oss i Sverige – hur ser ett El Sistema ut här och nu? I vårt

sammanhang. Vilken anpassning måste göras för att kulturens kraft (för visst har vi fler verktyg än just musiken?) skall förändra liv i vårt land?

Diskussionen är tvåeggad – musiken och kulturens roll i samhällsutvecklingen och möjlighet att förändra människors liv. Men också berättelsen om de "framgångssagor" som föds i denna mylla och skapar sådana stjärnor som Gustavo Dudamel.

Frågan blir var vi står? Kan vi hantera båda frågorna samtidigt? Min bild av vår mylla är att vi oftare har pratat om de musikaliska och estetiska framgångarna än de sociala. Min bild är att fler ser vårt uppdrag som rent kulturellt – att skapa framtiden "stjärnor" snarare än att vi är en viktig faktor i samhällsbyggandet.

Frågan kan också formuleras som Vad är kulturens roll i samhället. Om vi släpper den gamla tanken att kulturen måste ha ett "egenvärde" utan istället definierar detta egenvärde som att i mötet med kultur förändras människor (Changing lives) så blir vårt uppdrag framför allt detta enda. Att en sådan verksamhet, med utgångspunkt i att förändra liv, dessutom

genererar skickliga konstnärer får vi bara vara tacksamma för.

Goda tecken i tiden

Senaste El Sistema-konferensen och de Kulturkrämsfestivaler som varit har på ett föredömligt sätt försökt bredda diskussionen och betonat kulturens roll i samhället. På den förra var bl a Ove Sernhede en av föredragshållarna som gav oss en bild av Göteborg som en segregerad stad. Festivalen har lyft frågor om jämställdhet och meningen med tillvaron. Senaste numret av Smockan hade flera artiklar om Kulturskolan och Samhällsbygget.

Nästa steg

Vi har mycket spännande framför oss. Det mesta är ogjort. Men läs Changing lives och samtala om den! Det är enklare att räkna stjärnor på kulturens himmel än liv som förändras. Men låt oss anta utmaningen från Sydamerika!

Och vi är inte ensamma. Vi är många med samma uppdrag. Måste vi skapa egna arenor för detta arbete eller kan kulturen och kulturskolan bli det kitt mellan olika verksamheter som behövs för att skapa ett ännu bättre samhälle? För alla! ■

Stureplan har öppnat!

MUSIKSKOLA • BILJARD • DANSSTUDIO • TEKNIK-DESIGN • BIOGRAF
DATORSPEL • ELEKTRONIKMUSIKSTUDIO • UNGDOMSCAFÉ • TV-RUM
ENTREPRENÖRSKOLA • MEKARVERKSTAD • MED MERA...

SKARA

www.skara.se/stureplan

Den 28 mars 2012 beslutade kommunstyrelsen i Skara kommun att starta byggnationen och verksamheten för ett ungdomens hus. Resultatet är Stureplan. Huset, som kommer att präglas av ungdomarnas intressen och efterfrågan, är efterlängtat och kommer innebära många nya möjligheter till en aktiv fritid för kommunens ungdomar.

Verksamheten som ska bedrivas i huset kan delas in i fem delar; skapande verksamhet, öppen verksamhet, projektverksamhet, musikskola och café. Besök oss gärna på webben och läs mer om vårt händelsecentrum!

STURE
PLAN

Vi vill ta vara på ungdomars idéer och hjälpa dem att förverkliga dem.

FIOLENTUSIASTER

på Stråkforum

TEXT OCH FOTO MARIA ILLE ANDRÉ

■ Lördag innebär ledighet för de flesta. Åtminstone i skolans värld. Men i musikhögskolans lokaler i Malmö råder full aktivitet för dem som valt att satsa lite extra på sitt fiolspel och vara med på Stråkforum. Deltagarna är i olika åldrar och kommer från olika platser.

– Jag tror att den bästa undervisningsformen är att spela i grupp, säger Lars Jöneteg, Stråkforums grundare.

– Det spelar ingen roll vilken lärare man har i vanliga fall, om man går på musikskola eller privat. Stråkforum är öppet för alla, säger Linda Sunesdotter som här hjälper barnen att hitta rätt i noterna.

Klara, unisona fioltoner strömmar ut ur Lilla Salen två trappor upp på musikhögskolan i Malmö. Uteluften är också klar, om än kall denna lördagsförmiddag.

De fem små violinisterna växlar mellan att spela stående och sittande på metallstolarna klädda med vinrött tyg, som välkomnande står uppställda i svagt böjda rader. De blir lotsade av sina lärare Lars Jöneteg och Linda Sunesdotter som ömsom leder dem från den stora svarta flygeln och ömsom genom att förevisa på sina egna fioler.

Barnen har spelat tillsammans en timme på Stråkforums nivå ett-kurs. En lördag i månaden träffas de. Några kommer att stanna ytterligare en timme eller två när nivå två står på programmet.

Just så är Stråkforum upplagt. Det står var och en fritt att spela med på det man kan eller för tillfället håller på att lära sig.

– Man vet vad man håller på med och vad som komma skall. Om jag har fixat tredje läget, så vet jag att nu ska jag gå över till fjärde, säger Sofia Eriksson som är 18 år.

Hon kommer till Malmö strax före klockan elva för att delta i nivå två och senare också nivå tre, som mer motsvarar hennes kunskaper.

När Sofia Eriksson var sex år började hon ta lektioner på kommunala musikskolan i nordostskånska Osby. 20 minuter i veckan.

Mellan sexan och sjuan hamnade hon i en svacka.

– Jag ville sluta med fiolen. Jag tyckte att det gick trögt framåt och

att jag inte kom någonstans, berättar hon.

Hennes pappa kände till Lars Jöneteg och hade hört talas om Stråkforum. Sofia Eriksson började ta privatlektioner och hakade sedan på Stråkforum i mitten på andra nivån. Det blev avgörande för att hon fortsatte spela.

– Jag försöker komma varje gång. Det ger både övning och ett tillfälle att träffa kompisar. Vi har blivit en liten grupp med bra gemenskap. Man är glad när man kommer hem från Stråkforum, säger hon.

Innan nivå två-passet kör igång

har en kö av barn, ungdomar och en och annan vuxen bildats. Vid flygeln sitter Linda Sunesdotter

och hjälper dem som behöver att stämma sina fioler. Fyra stråkdrag på varje sträng, lite justering av de små skruvarna. Sedan är det klart.

Nu har deltagarna blivit 14 till antalet.

– Så skjuter vi upp fiolaxeln. Båda axlarna. Och slappna av.

Lars Jöneteg spelar och visar fiolgymnastikrörelserna. Alla förenas i en skala.

– Spetsen. Froschen. Hela stråken. En del föräldrar och till och med en morfar brukar delta.

Det är tio år sedan Lars Jöneteg startade upp Stråkforumverksamheten i Malmö.

– Vi har inga kommungränser eller åldersgränser. Den som vill får komma. Idén är ett livsperspektiv med musicerandet. Vi gör ingenting annorlunda mot andra som spelar fiol. Men eftersom vi har en tydlig struktur får eleverna en snabb progression i sin utveckling. Det är viktigt att veta vilka saker man ska öva, säger han.

Undervisningsmodellen växte fram när Lars Jöneteg jobbade på musikskolan i Växjö.

– Det var 20 minuter in och ut. Jag sa samma sak flera gånger om dagen. Jag började fundera och jobbade med grupper i stället. Det positiva gruppsycket blev väldigt stort. Eleverna ville inte stå i gruppen och inte kunna.

Något av barnen går till ett annat rum tillsammans med en av lärarna för att få individuellt anpassad läxa till nästa månad.

Samspel igen. Karis-Pers polska. Andantino.

I mitten av Låt från Shetlands-

Elvira Svensson har spelat den hoppande stråkarten spiccato för första gången. Hon är nöjd med dagens spelpass.

öarna ökar Linda Sunesdotter tempot på mellanspelet. Alla hänger med när melodin kommer tillbaka.

– Den fick ni en spontan applåd på, säger Lars Jöneteg.

Den tillfälliga publiken består av några föräldrar och småsyskon. Någon från den äldre generationen är också med och lyssnar.

En av de yngsta deltagarna heter Elvira Svensson och är fyra år. Hon har varit med på nivå ett-passet och deltar nu också i halva nästa.

– Fiol är det bästa jag vet. Jag vill spela i min mammas orkester när jag blir stor, säger hon bestämt.

Mammas orkester är Malmö Symfoniorkester där mamma spelar cello och pappa Jörgen Svensson är konsertmästare. Han började spela fiol för Lars Jöneteg som nioåring. Ibland hjälper han till som lärare när Stråkforum ordnar masterclasses för de allra längst komna eleverna. Tillsammans med Elviras lillasyster Hilda är han en av dem som sitter och lyssnar idag.

– Det är jättekul att följa. I Elviras ålder är det bra med Stråkforums grupplektioner. Här är det fler med och spelar och flera lärare. Hon ser upp till alla de större barnen, säger han.

Det sista tvåtimmarspasset på nivå tre inleds med intervallövningar på en sträng i taget.

Lars och Linda:

– Repetitionen och nötrandet är helt nödvändigt när man lär sig spela fiol, säger Lars Jöneteg.

– Vi är ganska breda och jobbar med alla nivåer från nybörjare till dem som söker till musikhögskolan, säger Linda Sunesdotter.

Evert Taubes smäktande Nocturne fyller salen.

– Upp i läge nu, om ni vågar, säger Linda Sunesdotter.

Violinisterna vågar. Och får beröm. Olika hoppande stråkartar övas in. Spiccato. Sautillé.

– Om det inte funkar, tänk på hur ni håller stråken, säger Linda Sunesdotter.

Nytt förspel från flygeln.

– Här kommer skalan. Lite snabbare.

Lars Jöneteg föredrar att låta eleverna spela unisont framför orkesterspel.

– Det är klokare att lägga tid på den tekniska utvecklingen, notläsningen och musikglädjen. Vi går igenom hela fiolspelet med korta tekniska övningar, säger han.

Till Stråkforummaterialet hör en DVD-inspelning med de aktuella styckena och tekniska instruktioner. Framöver kan Lars Jöneteg tänka sig att lägga ut det materialet på hemsidan i stället.

– En elev behöver information. Men det är en liten del av inläringen. Den stora delen är det individuella övandet. Jag har aldrig lärt någon spela fiol, men jag har visat hur man gör, säger han.

Inte heller Linda Sunesdotter tror att det går att komma ifrån övningen, vare sig nu eller i framtiden.

– Vi hjälper till så gott det går,

– Vi har en strukturerad utbildning som inte är bunden till en viss repertoar. Det tycker jag är vår styrka, säger Lars Jöneteg.

På frågan om det blir mer fiolövning ikväll efter den långa Stråkforumdagen svarar Sofia Eriksson: – Det måste det bli, för jag har lektion på måndag. Då ska jag spela Csárdás av Monti.

men det är alltid så att eleven måste ta sitt eget ansvar, säger hon.

Dagens deltagare i Stråkforum tycks nöjda. Sofia Eriksson sitter snart på tåget hem mot Osby.

Hon använder ofta sin DVD men tror inte att den skulle kunna ersätta den livs levande pedagogen.

– En lärare behövs för att uppmuntra, visa och tala om vad man kan tänka på, säger hon. ■

STRÅKFORUM

- Stråkforum vänder sig till dem som spelar fiol eller cello. Alla som vill får plats. Ingen provspelning behövs.
 - Undervisningen sker i grupp som ett komplement till de enskilda lektioner man har på hemmaplan.
 - Man betalar ingen terminsavgift. Det kostar 100 kronor att delta en timme på nivå ett och 200 kronor att vara med två timmar på nivå två eller tre.
 - Stråkforum finns, förutom i Malmö, också i Växjö, Stockholm och Göteborg.
 - Läggerverksamheten består av tre olika sommarläger för olika nivåer, en vinterkurs på Öland samt en kurs på Gran Canaria vecka 8 varje år.
- Källa: Lars Jöneteg

FRÅN OBILDBAR TILL PROFESSOR

TEXT **HÅKAN SANDH** FOTO FRÅN DOKUMENTATIONSFILMER, STROBEMEDIA

■ Ale Möller i samtal med Håkan Sandh under Kulturskola 2030 i Uppsala.

Du var väl ett sådant där underbarn, född musikalisk, lärarens favorit....

– Det var faktiskt ganska mycket precis tvärtom. Vi hade i vår familj med dansk bakgrund ett mantra som löd ungefär; Dessvärre är vi så omusikaliske så vi kan slett icke synga eller spela något instrument. (red´ s halvdanska) Därför var det kanske inte så konstigt att när jag skulle ”bestå” sångprovet vid tramporgeln genom att sjunga Vi gå över daggstänka berg fallera så gick det inte så bra. Jag blev avstängd från musikundervisningen i skolan för att jag var obildbar. En fantastisk pedagogik att den som inte kan något slipper undervisning! När de andra sjöng, fick jag sitta bredvid och jobba med matematik.

– Jag gick hem efter sångprovet och berättade allt för min pappa som svarade: Det skall du inte bry dig om. Det var likadant för mig! Han hade också varit avstängd. Det fantastiska är att när han fyllde 75 år bestämde han sig för att komma över sitt komplex, att inte kunna musik, och började spela fiol. Nu är han 90 år och håller på fortfarande. Det låter inget vidare men han är lycklig. Han har en privat lärare, men skulle man kunna tänka sig att han istället hade kunnat gå till musikskolan? Det är en intressant fråga – är kulturskolan till för barn eller människor?

– En annan fråga som är intressant i förhållande till farsan är att jag tillhör den första generationen som lyssnade på en helt annan musik än den föräldrarna lyssnade

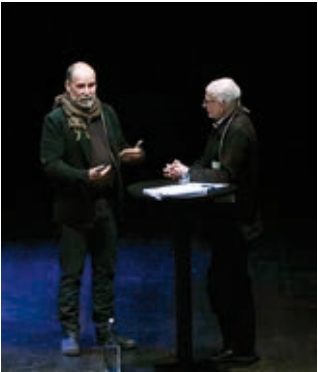
på. Jag tror att det betydde att jag inte blev helt knäckt av skolans behandling av mig på samma sätt som pappa blev. Min generation lyssnade på musik överallt; rock´ n roll och allt möjligt annat. På alla fester... vi älskade musik....

Och sedan kunde du istället lyckligtvis börja spela på musikskolan?

– Jag och mina föräldrar fick via skolans musikdirektör på Slottstadsens skola i Malmö ett förslag att jag skulle börja spela fiol. Det hade jag inget emot så jag började hos honom. Jag kom dit som törstande och musiklångtande yngling och fick min första lektion; Att hålla fiolen. Jag fick stå framför en spegel, hålla fast fiolen under hakan, ta ner den och hålla fast den igen.....

Nu går du hem och tränar på detta en vecka. Efter en vecka kom jag tillbaka till lektion två; Att hålla stråken. Sedan tränade jag på det en vecka och därefter bestämde jag mig för att aldrig mer gå i den kommunala musikskolan.

– Jag berättade om detta i ett sommarprogram i radion och blev då uppringd av denna musikdirektör som förstått att det var honom jag berättat om. Han visade sig vara en mycket musikantisk människa, full av lust att lära barn musik. Han hade gjort en bedömning att det var viktigt att barnen skulle få in rätt teknik från början. Det kan vara jobbigt att lägga om hela fioltekniken i ett senare skede. Det var hans egen bedömning men också en del av den dåvarande diskursen hur man undervisar barn. Min slutsats av detta är att man måste ha en klar bild av vad det är man vill lära ut. Jag tyckte inledningen här på konferensen var mycket intressant men jag blev också förvånad över att det där nämndes som en fråga om man skulle lära fler ungdomar att spela oboe för att tillfredställa behovet av oboister i orkestrarna. Jag trodde att det var en fråga som tillhörde det förgångna. Är det så att man fortfarande inom musik- och kulturskolorna är osäker på varför man finns till? Jag menar att det är väldigt viktigt att ha tydliga mål med kulturskolans verksamhet. Tydliga målformuleringar som markerar en riktning behövs – inte minst om det finns en chef som tar dem på allvar.

Så du gick inte på kulturskolan utan började direkt på musikhögskolan?

– Njae, jag gjorde ett uppehåll i studierna på drygt 30 år. Mitt nästa möte med skolsystemet, efter fiollektionerna i Malmö, blev en gästprofessur på Sibeliusakademien i Finland.

– När jag kom dit så bad jag alla studenter att på en lapp skriva den viktigaste frågan om musik som de dittills inte fått besvarad under sin utbildningstid. Dagen efter kunde jag berätta för skolans ledning att bara en enda fråga handlade om HUR man spelar musik. Alla andra handlade om VARFÖR man spelar musik! Det var frågor typ; när han spelar det stycket är det alltid någon som gråter. När jag spelar det är det aldrig någon som gråter. Varför? Det är ju en väldigt bra fråga, eller hur? Jag menar att Sibeliusakademien var väldigt bra på att lära ut just HUR man spelar samtidigt som det var ett dåligt betyg att studenterna hade så många andra frågor om musik som inte togs till vara. Jag sa att jag gärna tog mig an dessa andra frågor, men att det inte gick att göra under 40- minuterspass under lysrör i en lektionssal. Jag fick därför förmånen att jobba veckovis med studenterna i en inspire-rande miljö. Där jobbade vi nästan dygnet runt. 40-minuterslektioner gav inte bra förutsättningar. Hur är det med en 20-minuterslektioner på kulturskolan med en elev som är på väg någon annan stans? Ger den rätt förutsättningar?

Nu har du en professorstjänst på Ingesunds musikhögskola, Karlstads universitet?

– När jag började diskutera kulturskolans verksamhet med skolledningen där blev jag först förvirrad. Kulturskolan fanns liksom inte. Det finns inget uppdrag att utbilda några lärare till den. Ändå vet alla på Ingesund att det är på en kulturskola många lärare kommer att hamna. Det var en märklig upptäckt.

– När jag kom till Ingesund ville de konkretisera hur en vardaglig situation för en musiklärare kan se ut. Det blev en scen där en lärare har en klass i åk 9 och en elev kommer med en låt i sina hörlurar och säger; Majen, den här låten kan vi väl lira idag? Läraren har då sex minuter på sig innan lektionen att förbereda sig. Frågan som ställdes på Ingesund var; har lärarna de redskap som krävs för att klara av en sådan situation?

Utifrån det och andra exempel startade vi ett längre projekt på skolan som vi kallar för Morgonpasset. Det är ett icke-teoretiskt övningspass som genomförs utan ord. Tre dagar i veckan. Där tränar man rytmiskt gehör, tonalt gehör, ackordiskt gehör och melodigehör. En dag instrumentuppdelat, övriga

” När jag kom till Ingesund ville de konkretisera hur en vardaglig situation för en musiklärare kan se ut

dagar oavsett röst eller instrument. Vi tränar musik utan att träna instrument. Det har alltmer fascinerat mig. Vad är mest relevant idag? Att lära ut musik eller lära ut hur man spelar ett instrument? Det slog mig häromdagen att några av de största artisterna idag spelar inget instrument. Det är klart att de ändå kan musik. Var lär man sig musik utan instrument idag? Inte på musik- och kulturskolorna i alla fall.

Gör man det 2030?
Vad tror du?

Jag tror att utmaningen ligger i att både klara av att ta in det nya och klara av att arbeta med tradition och bevarande.

– Ja, men om man skall ta in det nya, hur skall det gå till? Jag tror det finns två infallsvinklar; det ena är att betrakta datorn som ett instrument bland andra. Det andra, som fascinerar mig mer och mer, är tanken att lära ut musik utan koppling till instrument. Jag tycker den högsta formen av att syssla med musik som finns är att spela ett instrument men ändå är ju musiken viktigare än instrumentet. Jag har träffat en del studenter

som är jättebra på att spela ett instrument men dåliga på musik. Och det är lite av en styggelse.

Du har ju även erfarenhet från andra kulturers sätt att lära ut musik. Vad ser du för skillnader gentemot vår tradition?

– I andra länder-ju längre bort man kommer ju vanligare – finns lärlingssystemet och det har ju väldigt fördelar. Jag vågar sticka ut hakan och säga att om målet är att ta fram duktiga musiker så finns det inget system som är så imponerande som det arabiska eller indiska. Fullkomligt överlägset. Det bygger på ett annat sätt att tänka som jag inte kan gå in närmare på här. Överlägset bäst - om vi pratar om att få fram duktiga musiker alltså. Att delta i kulturskolan kan ha andra mål och vara mycket värdefullt av andra skäl. Det skulle vara väldigt intressant att närmare studera vad av deras system som går att applicera på svenska förhållanden. En liten del använder vi i Morgonpasset på Ingesund, men det finns mycket mer.

– En nyckelfråga är ju hur vi bemöter eleverna. Vi såg i morse filmen från Stadsteatern i Stockholm där Kristofer Kamiyasu pratar

om sin lärare Benny. (Finns på smok.se) Den relationen betydde något mer, något mycket större än musiken för honom, om ni tolkar honom på samma sätt som jag. Hur skriver man in i anställningskontrakten att man skall vara närvarande som människa? Dela med sig av sin visdom, hur det är att t.ex. vara ledsen Det är helt avgörande.

Läraren betyder ju mycket. Mentorskap är något gott, men hur skall vi se det i förhållande till enskilda lektioner och i förhållande ensemblelektion? Vad betyder mentorskapet för dig?

– Jag funderar över vilka som var mina drivkrafter. Varför vaknar jag med samma glädje till musiken fortfarande? När jag kom till Sibeliusakademin blev jag arg och skrev i min dagbok – en akademi är ett ställe där man svarar på frågor som ingen har ställt. Det blir på samma sätt när man tar fram ett stycke och säger detta skall vi spela som när en lärare kommer och säger det här är Sibirien- det skall vi läsa om nu. För mig har det aldrig börjat så i musiken. Det har börjat med en fråga. Varför låter det så här? Vad är det där för ett konstigt ackord? Och så börjar man leta..... Jag minns när jag själv satt på kammaren och listade ut att ett D7 ackord drog mot G och sedan att G7 samma sätt ville till C osv. Till slut hade jag

gjort ett helt system i en stor cirkel. Jag tror det sedan dröjde ett par år innan jag i en bok på sid 4 hittade min egen cirkel. Den kallades för kvintcirkeln och var gammal kunskap! Frågan är om det var värdefullare för mig att ta hela den här omvägen där jag gick och sjöng hela kvintcirkeln för att få grepp om den i förhållande till om jag läst allt i en bok och sedan tentat av det? Musik skall förresten aldrig tentas av. Så är det!

– Mina drivkrafter är alltså dels att jag själv fått ställa alla dessa frågor. Den andra drivkraften är att jag fått spela ihop med andra. Jag skulle vilja att man på alla skolor alltid hade ensemblen som en motor i alla processer. Ett exempel: Du kommer på morgonen in i en ensemble och spelar något. Då uppstår problem. Ett musikaliskt problem eller ett kring konkurrens mellan medlemmarna. Då löser vi det problemet! På Sibeliusakademin hade vi det lite lyxigt med gott om utrymme så då skapade vi olika rum. Ett rum där alla teoretiska diskussioner var portförbjudna. Där fick man bara använda känslor, försöka dansa fram en rytm etc. I det andra rummet gällde analys och teori. Jätteeffektivt. Samma fråga kunde lösas på två sätt.

Hur ser du på kulturskolan uppdrag i förhållande till exempelvis folkmusik. Det finns ett tryck från en sida

att bevara och förädla tradition, en annan sida som mer förespråkar marknadstänkande – där det viktiga är att tillfredställa varje elevs egna behov och önskemål. Vilket uppdrag skall kulturskolan ha i det sammanhanget?

– En besvärlig fråga. Jag har ju i mitt band en medlem, Magnus Sinnerborn, som en gång sa; Ale, för dig och farsan verkar det här med folkmusik vara så viktigt, varför är det det? För mig är det bara kul. Jag har tänkt mycket på det. För mig är det jätteviktigt att det exempelvis finns några som kan spela en vacker oboekonsert i framtiden, men vägen kan aldrig vara annat är "skitkul"! Är det inte kul så gör unga idag något annat. Plikt fungerar inte. Du måste tända unga för att spela oboe eller folkmusik eller..... Det måste finnas förebilder. Min erfarenhet är att det är inte bara förebilder i media som går hem. Det kan vara hur häftigt som helst med en duktig cellist när du får chans att möta henne eller honom!

Om du fick starta en musikskola vad skulle du börja med?

– Lektion ett – börja i ett band. Vi har efter första lektionen gjort musik tillsammans. Nästa gång träffar du din lärare och förbereder för nästa lektion med bandet. Kanske bandet finns varannan vecka. Du kan byta instrument när det passar – du lär

dig i första hand musik och inte ett instrument. Du skall inte som 8-åring behöva välja instrument "för livet". Ett sådant här upplägg tror jag kan fungera upp till högskolenivå. Då får vi fram frågorna i en musikalisk kontext innan svaren kommer. När man kommer till att någon skall förklara ett tetraackord bygger det på ett intresse finns för just det ackordet. Jag tycker att teori och praktiskt musicerandet ligger alldeles för långt från varandra idag.

Är det här genreberoende? Passar det sämre inom den klassiska musiktraditionen?

– Vi har haft uppe den frågan på Ingesund. En lärare som arbetar med den klassiska traditionen menade att många inom den sitter och spelar en septima men har ingen aning om att det är det de gör. De spelar direkt från bladet. Därför skiljer vi inte ut eleverna med klassisk eller annan inriktning på Morgonpasset, som jag berättade om, utan alla deltar på samma sätt. Du kan aldrig komma på en högre nivå utan ett bra rytmiskt gehör, menade den läraren. Jag tror man vinner på att inte dela upp så mycket utifrån genrer. Att första året där börja utan noter och spela i en ensemble tror jag skulle vara bra även för de som senare skall arbeta främst utifrån noterad musik.

Hur vet vi vad som är bra pedagogik i ett kulturskole-

rum
UNGA MUSIKANTER

VI HAR MÅLEN FÖR DIG OCH DINA ELEVER

**MUSIKRUM VÄSTERÅS 23-25 MAJ 2014
FESTIVALEN MED GLIMTEN I ÖRAT**

Läs mer på www.rum.se
Projektledare Karin Heintz festival@rum.se

Anmälan till provspelning senast den 30 november på www.rum.se
Provspelningar över hela landet under januari och februari

Läs mer på www.rum.se
Projektledare Perry Göransson perry@rum.se

Blåsledarsymposium i Nässjö 29-30 oktober 2013 "Rekrytera, utveckla, behålla"

Bland föreläsarna finns Birgitte Grong, Norge. Gratis för RUM-medlemmar. Övriga betalar 3000 kr.

Program och anmälan på www.rum.se. Projektledare Perry Göransson perry@rum.se

Hyr ditt blås hos oss!

Sveriges bästa hyresvillkor! Vi har blåsinstrument från 110:- i månaden. Vid köp dras upp till 12 månaders inbetald hyra av från priset. Läs mer på WWW.MUSICA-BLASEXPERTEN.SE

MUSICA
blåsexperten

Telefon: 0491 120 40
musica.blasexperten@swipnet.se

AMATÖR, MUSIKSTUDENT ELLER YRKESMUSIKER?

Hos oss hittar du ett brett sortiment av stråkinstrumentet för just dig. Vi har instrument i alla prisklasser. Även tillbehör så som stråkar, strängar, stöd, hartsch, etuier etc.

Vi skickar över hela landet med buss eller post för snabb och säker leverans.

Ta en titt på hemsidan och hör av dig så ska vi hjälpa dig med det du behöver. Vi finns inte längre bort än ett telefonsamtal eller mail.

Välkommen!
Mattias Sandlund

GERINGSGATAN 2 • NORRFJÄRDEN • TEL: 0911-20 94 71 • MOBIL: 070-300 00 10
INFO@DINFIOL.SE • WWW.DINFIOL.SE

Sammanhang. Har du fått erfarenheter från exempelvis Ingesund?

- Mina erfarenheter kommer främst ur arbete med min orkester på flera kulturskolor. Jag har mött väldigt många kulturskolor där lärare och elever är oerhört engagerade. Tyvärr har jag förstätt att det på andra ställen också finns en annan verklighet, där politiker kanske också tycker att det enklaste hade varit om man fick lägga ner alltihopa. Kulturskolan är värd alla lovord och är fantastisk på många sätt, men när det är sagt måste jag också er-känna att jag förstår en del kollegor som jobbar i kulturskolan som alltid känner sig motarbetade och aldrig får resurser att göra det där lilla extra. Varför tappar man sugen? För att man inte får det stöd man behöver.

- Alla förändringar är jättejobbiga. Om någon säger att det du gjort hittills gäller inte längre utan nu skall du fejka elbas. Jag skulle inte bli glad om jag var lärare. Hur man hanterar förändringsfrågor kommer ju bli allt viktigare inför 2030. Vi kommer behöva nya typer av pedagoger och jag tycker det finns en öppenhet för det på Ingesund. Nu låter jag som en politiker men det är så det känns.

Ser du någon pedagogisk utveckling?

- Utifrån högskolorna nu sker ju en ökning av att koppla forskning till utbildningen. Jag tror det skett väldigt lite hittills men att mer är på gång. Här skulle man ju behöva ordentliga vetenskapliga metoder och inte bara gå på en flummig känsla vilken pedagogik som fungerar och vilken som inte gör det....

Har du fler tankar om den ideala musikundervisningen?

- Om jag utgår från mig själv så bygger mycket på att jag vid olika tidpunkter fått stora upplevelser av musik, klickar kan vi kalla det. Jag tror det är likadant för alla. I min drömkulturskola skulle vi arbeta väldigt medvetet med detta. Hur ger man alla elever sådana kickar? Det är mycket en resursfråga. Du måste kunna åka iväg på ett läger, kunna ta dit spännande pedagoger, gå på konsert. Det mer grå vardagsarbetet är basen men du måste också kunna bjuda på något extra. Varje unge måste få en startraket!
- Jag tycker också att kulturskolans lärare ibland är snåla med att vara förebilder. Jag tycker ni som arbetar där skall våga visa vad ni kan. När vi har varit ute med orkestern och bett att någon lärare skall ta ett solo så får vi ofta svaret - nej, men inte skall vi göra det - det är ju ungarna som skall fram. Jag tycker att man skall strunta i det - våga kliv fram och var lite häftig, ta ett solo och visa eleverna vad ni kan! Ungarna älskar ju det.

Publikfråga: Men om resurserna försvinner?

- Inställningen till resurser blir lite kluren. Viktigt att det finns bra resurser men samtidigt får vi heller aldrig tro att anslagen är det enda centrala. Vi sysslar inte med ekonomi utan med musik. Jämför med hur det ser ut i andra länder. Om resurserna minskar tror jag att ungarna kommer hitta musiken ändå, på nätet eller på något annat sätt. Det de kommer att gå miste om är det unika i att träffa en lärare en gång i veckan. Just det personliga mötet som är jätteviktigt.

Kulturskoletanken. Är den levande även 2030?

- Jag tror den bara blir starkare. Den har en potential som kan utvecklas. Många av de projekt jag har medverkat i har omfattat dans och teater tillsammans med musiken och det ger bara mer energi åt

mötena. Jag tror mer på kulturskoletanken än på musikskoletanken.

Kommer hälften av pedagogerna 2030 vara musikpedagoger utan instrument?

- Nej 99,1 % kommer att ha ett instrument men de kan förhålla sig till den musik som skapas utan instrument.
- Sedan finns ju i dag fantastiska möjligheter att använda ex You Tube som en plats att lära. Jag tror att om du exempelvis vill lära dig spela balalajka idag kan det bästa sättet vara att kolla in lektioner på youtube. Sedan tycker jag att man även borde finna min sons cello-lärare där. Det finns massor med oprövade möjligheter. Våga experimentera och dela med dig av erfarenheter. Ni som är lärare har ju fördelen att vara väldigt heterogena. Att spela tillsammans tror jag ändå alltid är grunden; jag har nära mig en kille som spelade trummor i flera år och aldrig fick spela ihop med någon annan. Det är ju förfärligt.

En sista fråga: Vad har du för råd till alla kulturskolor inför 2030?

För det första är jag väldigt ödmjuk inför den frågan. Jag vet att ni jobbar mycket med den. Jag har bara de kunskaper jag har fått via mina egna erfarenheter. Om jag ändå skall tycka något så tycker jag att alla måste våga experimentera, och utbyta erfarenheter. Så här har vi gjort i Trelleborg i vårt utvecklingsarbete. Hur har ni jobbat?
- Jag tror också det är viktigt att sätta sig in i ungarnas värld, hur fungerar de och vad kan jag ge dem. Jag har frågat alla barn jag haft möjlighet att diskutera med hur deras lärare ser på deras musik. INGEN jag frågat har hittills fått en sådan fråga tidigare från en lärare. Jag tycker att det borde vara självklart att man säger till en elev; hej det här gillar jag, vad gillar du för musik? INGEN har fått frågan. Är inte det konstigt? ■

Barnvisor • Rytminstrument
• Klangspel • Blåsinstrument
• Stränginstrument • Presentartiklar
• Tillbehör med mera

Välkommen till barnens musikbutik på nätet!

www.barnensmusikbutik.se

LIVEKARUSELLEN

Sveriges största turné!

Anmälan på webben 15 oktober - 15 november
www.livekarusellen.se

Livekarusellen är en turné i tävlingsformat och en av Sveriges största tävlingar för oetablerade band och artister. Livekarusellen är öppen för alla oavsett musikstil, ålder eller erfarenhet.

Studie
främjandet

SPELA med hela kroppen

EVA NIVBRANT WEDIN
Spela med hela kroppen
- rytmik och motorik i musikundervisningen

En komplett bok om rytmik för alla kategorier av musiklärare och musikstuderande. 312 s, ill.

GE 11937 390 kr

Tel 08-610 06 00 | www.gehrmans.se

Tuba-frossa!

För tubaister i alla åldrar

Med Blåsarsymfonikerna i Stockholm 24-26 januari 2014.
Anmäl dig på musikaliska.com.

LÄNSMUSIKEN I STOCKHOLM

N NILSSON FIOLBYGARE AB
- 1888

Fina stråkinstrument i alla prislägen

- Butik
- Reparationer
- Webbshop

www.fioler.se

Erikslustvägen 62, 216 18 Limhamn (Malmö)
Tel: 040-15 98 03, E-mail: info@fioler.se

Medlem av: E.I.L.A., V.D.G. och S.V.B.M.

www.noter.eu

KJELL FAGÉUS
Musikaliskt flöde
Artistisk mental träning för scen och undervisning

Boken som ger nya verktyg till personlig utveckling och ledarskap. Det perfekta redskapet för musiker, studenter och lärare. 176 s.

GE 12331 280 kr

GEHRMANS MUSIKFÖRLAG

FÖRSÖK UTSTRÅLA EN STARK TILLTRO till elevens förmåga

TEXT **JÖRGEN GRUNDSTRÖM**
FOTO **DAG KRAFFT** OCH **JÖRGEN GRUNDSTRÖM**

HELENA PARROW tilldelas Göran Lagervalls pedagogstipendium. Hon är en mycket kunnig och driftig pedagog som på alla nivåer aktivt är närvarande och lockar fram den stora entusiasmen och viljan hos sina elever. Hon gör avtryck och intryck genom sitt kraftfulla och hängivna engagemang, sin professionalism, sin målmedvetenhet och sin unikt kommunikativa förmåga.

ANDERS HÄGERSTRÖM tilldelas Göran Lagervalls pedagogstipendium. Han är en unikt mångsidig pedagog som förutom en mycket gedigen pianometodik använder sig av såväl jonglering som idrottspsykologi i arbetet med att forma trygga elever som med hög kvalitet kan prestera på toppen av sin förmåga.

■ För betydelsefulla insatser inom det musikpedagogiska området och med särskild hänsyn tagen till utveckling och förnyelse av såväl den obligatoriska som den frivilliga musikundervisningen bland barn och ungdom”. Så lyder statuterna för Göran Lagervalls Pedagogstipendier. 2012 års stipendier tilldelades vid Musikaliska Akademiens årliga sammankomst **Anders Hägerström** och **Helena Parrow**, två entusiastiska och engagerade lärare och pedagoger, som med sitt stora engagemang får fram goda resultat och hjälper barn och unga att själva finna vägar att utvecklas, både inom musiken och som människor.

Smockan träffade Helena och Anders veckan före midsommar. Deras engagemang gick inte att ta miste på, och även om den ene jobbar med kör och den andre med piano så delar de viljan att få eleverna att lyckas och utvecklas. Och de gör detta bl a med hjälp av drama och jonglering...

Helena Parrow är lärare vid Uppsala Musikskola med inriktning på kör, och driver Musikskolans körskola med körerna Grönsångarna, Lärkorna, Notabelles, Svalorna och De Visa med körsångare i åldrarna 7-20 år, förutom enskilda sång-elever. Smockans utsände träffar henne i den stora, ljusa och luftiga körsalen högst upp i Musikskolans lokaler i centrala Uppsala. Det är veckan före midsommar och lokalerna är tysta och tomma, men

sången och musiken sitter i väggarna. På väggen i korridoren utanför körsalen finns dessutom synbarliga bevis på Helenas verksamhet i form av stora, härliga foton från flera av de många föreställningar hon gjort med barn och ungdomar. Hon jobbar med stora projekt i Uppsala Musikskola i vilka t ex musik och dans ofta kopplas ihop, och med Helenas bakgrund i Uppsala Musikdramatiska Studio på 80-talet är det inte så konstigt. Just kombinationen sång och det sceniska är viktigt för henne, och förutom musikaler m.m. inom ramen för sin tjänst har hon ofta workshops med just detta.

Ett av de stora projekt hon driver inom ramen för Uppsala Musikskola är att bjuda in lågstadieklasser till stora allsångskonserter varje år. Allsångskonserterna – fyra stycken – är Musikskolans största produktion under året och går av stapeln i stadens konserthus Uppsala Konsert & Kongress, och de fyra konserterna har en publik på sammanlagt 4500 barn. De deltagande klasserna övar först själva, sedan sätts allt samman i ett 45-minuters framförande där Helena skrivit manus. Lärare från skolan har arrangerat musiken och Helena själv framträder som en av skådespelarna i föreställningen tillsammans med kören Svalorna, allt

musikaliskt uppbackat av en stor ensemble gymnasieelever.

Under hösten 2013 står även en melodifestival på programmet, en festival där eleverna själva skrivit låtarna som har arrats för skolans elevorkestrar.

Flickkören De Visa där medlemmarna är i åldern 16-20 år jobbar i projektform med stort och aktivt deltagande av körmedlemmarna. Man tar fram eget material, skriver egna texter och arrangemang, och sätter med hjälp av koreografi, scenografi och sketcher ihop en årlig show, alltid med ett tema som grund, t ex Nöjesfält, I rymden, Om Natten, Livet efter döden, På en stormarknad mm. Helena stödjer eleverna till att själva jobba fram innehållet i föreställningarna och arbeta med scenografi, kläder m.m. Kören gör också många andra framträdanden under året och genomför t ex ett mycket uppskattat och populärt luciaprogram.

När jag ber henne blicka in i framtiden så hoppas Helena först och främst att Musikskolan får vara kvar, och att de styrande inser värdet av verksamheten och kan ge ytterligare resurser. Hon tycker också att samarbetsgrejen borde värderas högre. Hennes stora produktioner med kör och orkester är roliga men

tar också mycket tid, både för henne och för kollegorna bland lärarna på Musikskolan.

– Men det är ett underbart roligt jobb jag har här i Uppsala Musikskola! säger hon. – Ett jobb med stor frihet! Inte minst är det roligt att kunna jobba med olika stilar och genrer rent ”röstligt”. Man blir då inte så nischad och det är utvecklande och berikande att jobba i olika genrer. Här lär vi som lärare oss mycket av eleverna också.

Allt är naturligtvis inte helt rosenrött. Hon tycker att det verkar som om sången tas bort mycket just nu i grundskolan och från lärarutbildningarna men hon hoppas att det vänder. Hon har haft möjligheten att jobba upp en stor och värdefull verksamhet i musikskolan i Uppsala, något hon hoppas kunna fortsätta med.

– Jag hoppas att samarbeten värderas högre och att tid för detta läggs in i lärares tjänster. Det är naturligtvis viktigt. Men en ännu viktigare och större fråga är ju att de estetiska ämnena borde börja värderas högre i samhället i stort! Det finns så mycket forskning som visar hur viktiga dessa ämnen är för oss människor. Artister och musiker vittnar också om hur viktig den kommunala musikskolan varit för deras musikaliska utveckling. Ändå så har man bantat bidragen till musik och kulturskolorna, eller till och med lagt ner dem i några kommuner runtom i landet. Man har också tagit bort mycket av de estetiska ämnena ur lärarutbildningen. Jag hoppas att denna trend vänder och att musik- och kulturskolorna värderas högre igen. Även om jag tycker att de estetiska ämnena har ett starkt egenvärde är det ändå hoppigivande att fler och fler börjar inse den gynnsamma effekt de också har just på kreativiteten. Och hur viktig kreativiteten är rent samhällsekonomiskt. Det är genom kreativt nytänkande vi verkligen kan stå oss internationellt idag, och när man inser att vi håller på att säga av den grenen som vi sitter på hoppas jag det kommer att vända.

Även om terminen just slutat den soliga dagen i juni när vi träffas,

så innebär sommaren inte enbart avkoppling för Helena. Hon har just genomfört en körstämma på Wiiks slott i samarbete med ett studieförbund, och närmast på programmet står en allsångskväll i Hagunda och därefter barnkörveckan på Färö med bl. a. Georg Riedel och Stefan Nilsson, där hon har ansvar för en kör på ca 110 barn i åldrarna 7-12 år. Men hon ska försöka hinna vara lite ledig också...

Anders Hägerström, född 1959 i Solstadström i Småland, är pianopedagogen som har ett VM-guld i innebandy! Förutom inom musiken har han nämligen också en gedigen bakgrund inom idrotten, men man kan säga att musiken vann. Efter gymnasiet blev det musiklinjen på S:t Sigfrids folkhögskola i Växjö, sedan Musikhögskolan i Stockholm 1981-85 och därefter jobb i Botkyrka kulturskola.

Även om Anders valde musiken, så släppte han dock inte idrotten helt. Han har genom åren varit ungdomsledare och instruktör inom både fotboll och badminton och dessutom förbundskapten för Sveriges U19-landslag i innebandy med ett VM-guld 2001 på meritlistan.

Kopplingen mellan idrott och musik är rätt naturlig, menar Anders. Det handlar i båda fallen om

en inre drivkraft och passion. För att bli riktigt bra krävs en målmedveten träning under lång tid samt att ha förmågan att kunna prestera som bäst när det gäller.

Dessutom kan han jonglera! Det sistnämnda använder han ibland i sin undervisning som ett något ovanligt pedagogiskt grepp i syfte att träna koordination och koncentration. Det är också väldigt roligt att kunna jonglera.

I Botkyrka kulturskola jobbar Anders Hägerström med pianoundervisning, ensemblespel och olika projekt i förskolan. Han gör t.ex. skivinspelningar med elevernas framföranden så att de själva ska kunna följa sin utveckling.

– Att under flera år ha förmånen att följa eleverna i deras utveckling är väldigt stimulerande och glädjande, säger Anders. Några av sina äldsta elever har han undervisat i mer än tio år.

Jag ber honom nämna några aspekter på lärande och undervisning, och han börjar med att fastslå följande: – Barn har en lust att lära, och lärandet är ju faktiskt ett hantverk!

– Försök utstråla en stark tilltro till elevens förmåga oavsett vilken nivå den befinner sig på, säger han. – Det är också viktigt att som lärare tycka om sina elever och visa det i handling. Det stärker elevens självkänsla och ökar motivationen samtidigt som förtroendet för mig som lärare byggs upp.

Anders är alldeles övertygad om att lärarens inställning och attityd till en elev i allra högsta grad kommer att påverka dennes utveckling. Bemötandet har stor betydelse. – Det gäller att se på eleven på ett bra sätt, och vara medveten om kroppsspråk, ansiktsuttryck och tonfall. ”Vad roligt att se dig!” Tilltala eleven med namn på lektionen. Var generös med beröm. Tala om VAD som är bra för att förstärka det positiva. Det flesta människor växer och mår bra av beröm!

– Det gäller att förmedla musikens glädje och kraft, och försöka att under varje lektion ge eleverna en musikalisk upplevelse och inte bestämma i förväg vad barn tycker

om utan visa på möjligheterna och spela musik från många olika genrer med varierade uttryck.

– Motivera eleven att ta ansvar för sin egen utveckling. Ställ frågorna: ”hur bra vill du bli?” och ”vad behöver du göra för att nå dit?” Det är ett förhållningssätt som han använder sig av utifrån sina erfarenheter från idrotten.

– Visa eleven HUR man kan öva. Lärandet är ett hantverk där det musikaliska uttrycket alltid är ledstjärnan. Uppmana eleverna att sjunga inom sig när man övar. Formulera instruktioner och ”kritik” på ett positivt sätt och undvik att tala om för en elev att något är svårt.

Anders elever får själva skapa en ”10-i-topplista”, en repertoar av 10 stycken som eleven kan spela varje dag som en inramning till att öva på nya stycken. Det skapar både spelglädje, en egen repertoar och en känsla av att kunna. Alla elever erbjuds konserttillfällen, och Anders anordnar en pianoafton varje termin med elever i olika åldrar och stadier. De äldre blir då förebilder för de yngre. Han går också på konserter med sina elever och gör som tidigare nämnts skivinspelningar med eleverna varje termin. Det ger motivation till att öva och lära sig nya stycken och blir en dokumentation som synliggör elevernas framsteg.

Anders mål med sin undervisning är att eleverna ska utvecklas som individer, att stärka deras självkänsla och självförtroende och göra eleverna självständiga i sitt musicerande så de kan uppleva glädjen i att kunna spela ett instrument. Han vill också ge eleverna en bra grund för musikstudier på högre nivå. Det mest primära är ändå att skapa ett livslångt intresse för musik.

Och framtiden då? Anders är lite bekymrad över de nedskärningar som har gjorts av de estetiska ämnena i skolan och att I/E-lärarutbildningen på musikhögskolorna har tagits bort. Men, säger han, vad som krävs är en stolthet och ett mod att fortsätta understryka det stora värdet som de estetiska och konstnärliga ämnena har för barn och ungdomars utveckling och lärande. ■

Alla deltagarna i projektet samlade på det sluttande planet.

KRUt

TEXT **ULRIKA JÖRGENSEDDOTTER** BILDER FRÅN PROJEKTET

ett Xperimentera projekt - resultat och tankar för framtiden

"Jag är tacksam över att ha fått vara med i KRUt, det har varit en fantastisk, intensiv resa som har gett mycket inspiration och tvingat oss alla att spotta ur oss idéer vi inte visste att vi hade!"

"Att få inblick i en annan kultur är utvecklande..."

...genom att se hur andra gör får man också syn på sig själv. Det man tycker är självklart framstår plötsligt som något man kan fundera på och kanske ompröva. Att se utanför sina egna snäva gränser och sina egna självklara attityder känns uppfriskande och vitaliserande."

I de länder som ingått i projektet har vi olika former av styrdokument. I Norge och Danmark finns lagstiftning på nationell nivå medan vi i Sverige enbart har lokala kommunala målsättningar. Ett annat styrande dokument är FNs barnkonvention. I Norge är den implementerad i lagstiftning. Danmark och Sverige har ratificerat den och därmed är den styrande, om än inte som lagstiftning. I alla våra tre länder är kulturskolorna

idag överrepresenterad av elever med välutbildade föräldrar samt föräldrar med egen erfarenhet av kulturskoleverksamhet.

"Länderna har olika starka och svaga sidor och jobbar olika med undervisning i de konstnärliga ämnena. Därför är det värdefullt med utbyte av erfarenheter över landsgränser."

Vi jobbar på olika sätt och har i många fall liknande utmaningar inför framtiden – vilket i sin tur ger ett mervärde att mötas, diskutera och få syn på sig själv. Som en deltagare skrev: "Lärorikt att se hur andra löser uppdragen. Det öppnar upp för att se på egen verksamhet, att det kan lösas på ett annat sätt eller att vi är väldigt nöjda med sättet vi själva löser det på".

Erfarenheter och resultat

"Mycket lärorikt och inspirerande, också arbetsamt och tidskrävande. Har gett resultat."

I KRUt har vi processat fram två olika dokument. Det ena heter "Slutsatser för KRUt-projektets prioriterade områden" och bygger

på våra lokala utvecklingsprojekts erfarenheter, diskussioner, påverkan från föreläsare samt KRUt-Xperimentet. Detta dokument omfattar våra fem områden kulturell mångfald, reell integration, unga talanger, entreprenörskap och teknik.

Det andra dokumentet heter "Vägledare till utveckling av kulturskolorna i regionen". Våra tre huvudspår har varit mycket olika, vilket i sin tur lett till spännande diskussioner och ett behov att försöka ta ett helhetsgrepp på den framtida kulturskolan. Detta gick hand i hand med projektets mål att binda samman regionen. För att lyckas med detta behöver vi även ha en gemensam bild över den utveckling som ska till på regionens kulturskolor. Vi har därmed tagit fram en gemensam vision, strävansmål, värdegrund och strategiområden som gäller för hela kulturskolan och som är samma i regionen.

Tankar för framtiden

"Vi använder oss av ett nytt arbetsätt där eleverna skapar för varan-

*dra och våra ämnen blandas mycket naturligt" **

I KRUt har vi enats om att kulturskolornas uppdrag skall vara att ge alla möjlighet att utveckla sina idéer och tankar, att kunna utveckla sig konstnärligt, kunna spegla sig i andra och att utvecklas som människa. Eleverna skall ges möjlighet att ingå i ett socialt och konstnärligt sammanhang för upplevelser och lärande. Värdegrunden "Alla är lika – Alla har samma värde – Alla har rätt till intryck, uttryck och skapa avtryck", innebär att kulturskolan skall vara tillgänglig för alla och alla har rätt till kulturskolans verksamhet! En KRUt-deltagare skrev: "Det borde vara självklart, men det behövs nog ett uppdrag, dessvärre." Detta pekar på att kulturskolorna idag inte har en värdegrund som vilar på allas lika värde utan anser sig behöva ett särskilt uppdrag för att rekrytera de elevgrupper som idag saknas. Hur uppdraget ser ut är naturligtvis upp till varje kommun/land, men utgår vi från FNs barnkonvention är detta uppdrag tydligt formulerat.

Så även om vi kan tycka att denna värdegrund är självklar, är vi tyvärr inte där. Ännu. Men, som en deltagare skrev "Vi är mer medvetna om att nå alla grupper." *

*"Att lärare med olika kompetens (bild, drama, film, musik) arbetar tillsammans påverkar alla kollegor och, tror jag, kommer få stor betydelse för framtidens utformning av kulturskolan. Att den "sociala" aspekten av vårt arbete lyfts har också varit viktigt, och kommer att få ökad betydelse för hela kulturskolan". **

Givetvis hoppas jag att alla diskussioner som startat i KRUt kommer göra spår i varje medverkande kommun, och gärna att detta sprids till övriga kommuner. Jag hoppas att vi framöver kommer se många fler kulturskolor där vår värdegrund är en självklarhet, att vi får se fler kulturskolor som arbetar än mer över ämnesgränserna, där

den konstnärliga, personliga och sociala utvecklingen samspekar på ett naturligt sätt, och även att vi öppnar upp och gör fastlåsta strukturer mer flexibla. Jag skulle önska att alla elever fick tillgång till kulturskolan, så snart ett intresse uppstod – istället för att hamna in en kö. Vi har många härliga utmaningar framför oss, och för att vi ska kunna lyckas behöver vi samarbeta, gärna med andra kulturskolor, för att tillsammans reflektera, dela erfarenheter, dra lärdomar och få nya impulser till fortsatt utvecklingsarbete.

"Vi har fått möjlighet att tänka annorlunda." Att våga prova, våga göra misstag, dra lärdomar av detta och prova igen anser jag är vägen till utveckling! Det är inte enkelt att ta sig utanför den berömda boxen. Vi behöver ge varandra tillåtelse att göra fel och

misstag. Det är steg ett. Att sedan koppla detta till analys och kritiskt tänkande blir steget därefter, och samtidigt något vi både behöver bli bättre på samt avsätta tid för!

Sist, men inte minst hoppas jag att KRUts resultat lyfts upp i arbetet med Kulturskola 2030. Kan den framtida kulturskolan som tagits fram i KASK-regionen stämma överens i resten av Sverige? Det vore intressant, tycker jag, att ta KRUts diskussioner vidare!

För er som vill läsa mer om KRUt, de lokala utvecklingsprojekten, våra verktyg som vi arbetat med och våra bägge dokument - se under projektet KRUt på www.smok.se. Givetvis sid 21 tillägg en mening näst sist i artiklen om KRUt. Givetvis går det också bra att kontakta mig om man vill ha mer information! Kommer snart även publiceras på kruttube.com. ■

KRUt Xperimentet var en stor gemensam föreställning med ungdomar från tre länder

Allt som är skrivet i kursiv stil är citat från deltagare i KRUt-projektet.

KRUt -PROJEKTET STARTADE 2010 OCH AVSLUTADES 1 AUGUSTI 2013

■ EU/Interreg IV A-projektet KRUt har strategiskt arbetat med att binda samman KASK-regionen (Kattegat/Skagerrak) genom en gemensam utveckling av kulturskolorna

■ KRUt har omfattat tre huvudspår: Kulturell mångfald, Reell integration och Unga talanger.

■ Det lilla t:et har stått för teknik i undervisningen samt även entreprenörskap och kreativitet

■ KRUt har varit ett utvecklingsprojekt i tre länder och 23 kommuner med 160 deltagare, ca 130 lärare och 30 chefer

■ Svenska kommuner/partners: Strömstad, Trollhättan, Mariestad, Partille, Tjörn, Mölndal, Kungsbacka samt fyra stadsdelar i Göteborg (Askim Frölunda Högsbo, Lundby Västra Hisingen, Angered, Örgryte Härlanda) nio norska samt tre danska kommuner

■ Varje kommun har startat upp lokala utvecklingsprojekt

■ Vi har tillsammans genomfört ett KRUt-Xperiment som involverat in eleverna, där vi haft fokus på entreprenörskap och tekniken

■ Föreläsare från alla tre länder och inom alla områden

Politiker och högre tjänstemän har bjudits in vid tre tillfällen

NYA CHEFER FÖR SMOKS systerorganisationer i både Danmark och Norge

■ Dansk Musikskole-sammenslutning, DAMUSA, har ansat den 41-årige Nina Ulf Jørgensen som ny generalsekretær. Hun afløser Poul Thunbo, der efter fem år på posten har fået mulighed for både at administrere og undervise som souschef for musikskolen i Odsherred. www.damusa.dk Ny direktør for Norsk kulturskoleråd er Morten Christiansen. www.kulturskoleradet.no

ANLITA POPKOLLO!

■ Popkollo är ett musikläger för tjejer som startade i Hultsfred 2003 och sedan dess spridits över hela landet. Idag är Popkollo en Riksorganisation som genom sina medlemsföreningar gör kollen för hundratals tjejer varje sommar. Under åren har Popkollo utvecklat kunskap inom allt från organisation och ledarskap till normkritisk pedagogik och praktiskt jämställdhetsarbete. Genom att anlita Popkollo hjälper ni till att verka för en jämställd musikscen och ett jämställt samhälle! Här är ett urval av vad vi kan erbjuda:

Föreläsning: Varför Popkollo bara för tjejer? Utbildning med processledning: Metoder för ett jämställt musikliv www.popkollo.se

Värmdö kulturskola tävlar med Nacka kulturskola om musikkunskap

■ Värmdö kulturskola har ett par år anordnat tävlingar mellan fjärdeklasser i kommunen. KulturSmockan har tidigare rapporterat från en kommunfinal. Nu har aktiviteten spridit sig till Nacka kommun. Det blev en rafflande final mellan Djurö skola på Värmdö och Igelboda skola från Nacka. Båda lagen var mycket duktiga- det var ju final- men slutligen vann Igelboda. Skall Värmdö få revansch nästa år?

Hur tillgängliga är kulturskolorna?

■ Begreppet tillgänglighet omfattar flera delar. Den fysiska tillgängligheten är naturligtvis en förutsättning för all de övriga. För personer med funktionsnedsättning behöver lokaler och anläggningar vara fysiskt tillgängliga. Handisam – som är en statlig myndighet – har undersökt hur det ser ut i den kommunala världen. De har kommit fram till att biblioteken i kommunen är de mest tillgängliga anläggningarna. Det är 95 procent av kommunerna som säger att biblioteken är helt eller i stor utsträckning fysiskt tillgängliga. Kulturskolorna ligger på 63% – samma som idrottsanläggningarna. Sämst tillgänglighet är det på friluftsanläggningar. Kulturskolorna borde kunna hamna högre upp i listan!

Tillgänglig anläggning	
Bibliotek	95
Badanläggning	77
Teater/kulturhus/folkets hus	76
Idrottsanläggningar	63
Kulturskolan	63
Museer	55
Friluftsanläggningar	32

Vill du kolla hur din kommun har svarat finns kommunerna var för sig via länken nedan. Där kan man också se att många svarat att kulturskolans lokaler delvis är tillgängliga.

<http://www.handisam.se/Uppfoljning-och-statistik/Hur-ar-laget-i-kommunerna/Sa-ser-det-ut-i-din-kommun/>

SVENSKAR ALLT MINDRE EGOISTISK

■ I rapporten Ett samhället Sverige, Ds 2013:3, från framtidskommissionen framgår, till förvåning för många, att tilltron till och stödet för den gemensamma välfärden har ökat, framför allt inom välbeställda grupper. Om denna inställning även betyder att stödet för ett gemensamt ansvarstagande för barn och ungas kulturutövande ökar visar dock inte rapporten.

MUSIKBRANSCHEN ÖKAR

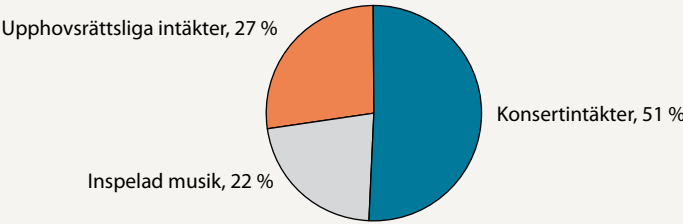
■ Musikbranschens intäkter har ökat med 243 miljoner kronor, från cirka 6,1 miljarder kronor år 2010 till cirka 6,3 miljarder kronor år 2011 vilket motsvarar en ökning på 4 procent. Exportandelen ökade en procentenhet från 15 procent till 16 procent.

Musikbranschens intäkter från den inhemska marknaden och exportmarknaden			
	2011	2010	Förändring
Upphovsrättsliga intäkter	1 725	1 699	2%
Intäkter från inspelad musik	1 377	1 389	-1%
Konsertintäkter	3 229	3 000	8%
TOTALT	6 331	6 088	4%

Den positiva utvecklingen 2011 har sin främsta förklaring i ökade konsertintäkter. En positiv utveckling uppvisar även det upphovsrättsliga området, samt marknaden för strömmad musik.

Sammanlagt stod konsertintäkter för drygt hälften av de totala intäkterna. De uppgick till 3,2 miljarder kronor och representerade 51 procent. Upphovsrättsliga intäkter uppgick till 1,7 miljarder kronor och utgjorde 27 procent medan intäkter från inspelad musik uppgick till knappt 1,4 miljarder kronor och motsvarades av 22 procent.

Fördelning av musikbranschens totala intäkter från inhemsk marknad och export, procent.

Källa: Tillväxtverkets rapport Musikbranschen i siffror

MUSIKINSTRUMENT - NOTTAVLOR - NOTER till skolor och privatpersoner Skolornas Musikvaruhus Sareco AB

www.sareco.se Etablerad 1958 Tel 026-61 74 60

www.noter.eu

NY SVENSK MOBIL-APP översätter noter till musik

■ Svenska Gear Up AB lanserar iSeeNotes, en app för Android™ som tolkar noter från ett foto och spelar upp musiken. Användaren tar ett foto av ett notblad med iSeeNotes, och appen använder sedan optisk musikenkänning för att tolka noterna i bilden och spela upp dem. Viktor Linder, skaparen av iSeeNotes, inspirerades till att skapa appen av sin då 3-åriga dotter som ville höra sånger som han inte kunde ur sin sångbok: – Det gläder mig att bidra till att fler människor kan läsa noter, vårt kanske mest globala språk. Det är säkert många småbarnsföräldrar som i likhet med mig saknat melodin när de vill sjunga för sina barn, eller musiker som föredrar att spela på gehör, säger Viktor Linder.

Appen läser en stor del av modern västerländsk notation och klarar att tolka bilder av notblad tagna i inomhusbelysning. iSeeNotes läser både enklare sångblad ur sångböcker och partitur med flera stämmor, exempelvis notblad arrangerade för två händer på piano. Noterna spelas upp med ett realistiskt pianoljud. – Målet har varit att skapa ett användbart verktyg för musiker, elever och alla som sjunger. För att verktyget ska vara så tillgängligt som möjligt där det verkligen behövs - framför notbladet, har en förutsättning varit att få tekniken att fungera på en mobil plattform, säger Viktor Linder. Mer information finns här: <http://www.iseenotes.com>

Musikhandledare från Göteborg får årets Röjås-stipendium

■ **Musikhandledaren Ewa Johanson** Kristeberg, Göteborg, har tilldelats årets stipendium på 20 000 kronor ur Röjås Jonas minnesfond. Ewa Johanson Kristeberg har arbetat som musikhandledare sedan 1978. Hon har bland annat varit med om att bygga upp verksamheten i Angereds kultur- och musikskola, där hon fortfarande arbetar, och på senare år har hon medverkat i El Sistemas orkesterprojekt på Hisingen. Hon har dessutom skrivit mycket musik och tonsatt åtskilliga texter som barn skrivit. Hon tilldelas Röjås-stipendiet ”för sin originalitet och upptäckarglädje där hon inte sneglar åt några trender. Med detta som ledstjärna gör hon en ovärderlig insats för barns och ungdomars rätt till musik, kultur och eget skapande.”

MER BRASS i kulturskolorna!

■ **Kompositören och jazzsångerskan** Anna Lundqvist startar ett sidoprojekt för att främja brassinstrumenten som mer och mer förlorar mark på landets musik- och kulturskolor. Anna Lundqvist Brass Magic är inte bara ett konsertprojekt utan också tänkt som en turnerande uppvisning i hur brassinstrument kan låta och hur musik kan skapas med nya klanger och nya sättningar. Till vardags spelar Anna med sin kvintett, Anna Lundqvist Quintet som rönt stora framgångar

med tre skivor i bagaget. Här får hon jobba med sin musik i en helt ny kostym.

Anna Lundqvist Brass Magic är en unik septett med brasskvintett, slagverk och sång. Några av Sveriges bästa jazzmusiker och framför allt jazzbrassmusiker har samlats för att åka ut på turné och spela för jazzälskare, brassälskare och barn och ungdom. Materialet består av Anna Lundqvists kompositioner som är melodiska, melankoliska och lite dramatiska verk.

Allt är arrangerat av en av de främsta arrangörerna i Sverige, Joakim Milder.

Övriga i Brass Magic: Niclas Rydh (sousafon), Mats Åleklint (Euphonium), Markus Ahlberg (trombon), Daniel K Johansson (trombon), Patrik Jansson (trumpet/flygelhorn), Anna Lund (trummor/slagverk).

www.annalundqvistmusic.com

Anna Linge har skrivit en avhandling med namnet Svängrum – för en kreativ musikpedagogik. Malmö högskolas förlag 2013.

Avhandlingen tar sin utgångspunkt i ensembleundervisning i musik på ett gymnasium. Begreppet kreativ blir så olika tolkat att det ofta ställer till problem när man använder det. Här definierar Anna kreativ musikpedagogik tydligt som den undervisning som skapar motivationsskapande processer hos eleven, som utvecklar elevernas egen kreativa förmåga. Som kontrast finns den föreskrivande musikpedagogiken. Elevernas förmåga att själva ta initiativ, tolka, lösa problem, samspela, lära av varandra och skapa egna uttryck står i fokus för en kreativ musikpedagogik.

Anna har egen erfarenhet av att musikundervisning kan tendera att alltför mycket handla om den tekniska färdigheten. Samtidigt är hennes slutsats i avhandlingen att det snarast handlar om att hitta balansen mellan många olika delar som måste finnas med i en bra undervisning. ”Att endast fokusera kreativitet är således lika problematiskt som att endast fokusera det tekniska i undervisningen”. Den struktur som är eftersträvarsvärd, och innehåller kreativ musikpedagogik, kallar Anna för att skapa ett Svängrum. De viktigaste principerna i detta rum är att ”göra något till sitt eget” och ”att göra något eget”. Det finns i avhandling många intressanta resonemang kring hur detta Svängrum skapas.

LÄSVÄRT

■ Läsvärt tar detta nr upp två böcker. De kan tyckas ligga långt ifrån varandra. Ett har de dock gemensamt, de visar på hur fattig kulturskolan är på formulerad metodik. Den ena boken är en avhandling – som ”vanligt” är inte forskningen baserad på kulturskolan utan på gymnasieskolan (eller grundskolan). Studieförbundets Sensus bok bygger i hög grad på erfarenheter från Falu dans- och musikskola. Bra att Sensus visar upp verksamheten men varför produceras inte denna och liknande exempel inom kulturskolans värld? Det kan inte bara vara ”någon annans” fel utan i hög grad ”vårt eget”.

TEXT **HÅKAN SANDH** FOTO **KERSTIN BJÖRSSON**

För en kreativ musikpedagogik

Bilden visar elev Daniel och Håkan Johansson under ett lektionspass i full dialog och samförstånd.

Bilden visar ett musikrum fullt av glädje med Emil, Amanda N (stående), Amanda M (rullstolsburen) och deras assistenter som ger ett handtag i musicerandet

VI TÄNKER INTE BÖRJA MAILBOMBA DIG!

Om du däremot vill ha ett samlat nyhetsbrev från oss två gånger per år - vår och höst - med information om de senaste notutgåvorna, specialerbjudanden, rabatter m.m. från våra notförlag, anmäl dig via ett mail till:

noter@musikforlaggarna.se

Skriv ”musikskolan” i ämnesraden.

Ange gärna vilka instrument du undervisar i!

Missa inte en unik chans att få nyheter och erbjudanden från **alla** förlag på en gång!

musikförläggarna

Fd. Svenska musikförläggareföreningen (SMFF) www.musikforlaggarna.se, 08-783 88 00

MUSIKFÖRLÄGGARNA
är musikförlagens branschorganisation och verkar för en ökad kunskap om musikförlag och dess verksamhet. Medlemmarna arbetar för kompositörer både inom pop/rock och konstmusikområdet.
Läs mer på vår webb!
www.musikforlaggarna.se

DEBATT

Vad vill den MODERNA SKOLAN?

■ Nu börjar höstterminen och med den en ny verklighet för många kulturskoleelever, nämligen att man inte längre kan få sin undervisning på lektionstid. För Riksförbundet Unga Musikanter är det en självklarhet att möjligheten att delta i kulturskolans verksamhet ska underlättas så långt det är möjligt. På en del platser innebär det att eleverna ges möjlighet att gå ifrån på lektionstid, på andra platser kan man lösa det på annat sätt. Diskussionen i den här frågan är varit omfattande under våren, men eftersom verkligheten finns på den lokala nivån så är det där som frågan behöver lösas.

Först och främst, vi i RUM, anser att deltagandet i kulturskolans verksamhet inte bara är ett nöje och en fritidsaktivitet, utan att det stödjer barns utveckling både socialt, kulturellt och kreativt. Det är barnens inträde i samhällets kulturliv som det handlar om, och det är ingen liten sak, utan det som ger livet mening. Men det är också barnets träning i kreativt tänkande och det är en färdighet som behövs överallt alltid. Kulturskolans roll som nyckelspelare i denna utveckling är en självklarhet för RUM.

Därför är vi i RUM väldigt bekymrade över att så många maktbärare inte månar om barnens möjlighet att delta i kulturskolans aktiviteter. Många hänvisar till den nya skollagen och att reglerna skärpts. Men den nya skollagen har inte ändrat på någonting här. Det står klart efter RUM:s kontakter med Skolverket.

Alla har rätt att vara ledig från skolan för enskilda angelägenheter. Den rätten är individuell och ska bedömas utifrån elevens möjligheter att ta igen den förlorade undervisningen. En rektor får inte kategoriskt avvisa alla ledighetsförfrågningar som gäller kulturskolan. Och en skolnämnd får absolut inte föreskriva vad rektor ska fatta för beslut i det enskilda fallet. Det måste finnas sakliga och individuella skäl att vägra ledighet. Något generellt tillstånd att delta i kulturskolans verksamhet på lektionstid kan därför inte ges, men något allmänt förbud finns inte heller. Alla andra påståenden är myter och missuppfattningar.

Skolans uppdrag att utbilda eleverna går naturligtvis i första hand. Kulturskolan måste medverka t.ex. genom att ha rullande scheman så att inte ledigheten drabbar ett enskilt ämne. Men vi har levt med detta i decennier, och RUM tror att det i de allra flesta fall finns lösningar som fungerar i praktiken.

RUM menar också att det finns klara skäl att medge ledighet för deltagande i kulturskolans verksamhet. Att delta i kulturskolans verksamhet är berikande för eleven och vi menar att det faktiskt kan hjälpa barnet att tillgodogöra sig övrig undervisning. Det är ingen hemlighet, det är vetenskap. En modern skola borde tacksamt ta emot all hjälp som finns för att uppnå

bästa möjliga undervisningsresultat. Barnens bästa ska sättas i främsta rummet. Det har vi i världen lovat varandra och den nya generationen. Det är dags att leva upp till det nu. ■

JOHAN TJÄDER, RIKSFÖRBUNDET UNGA MUSIKANTER

EN TÄVLING I ÖRESUNDSREGIONEN FÖR UNGA KLASSISKE MUSIKER UNDER 20 ÅR

Öresunds *Solist* 2014

BLÅS OCH STRÅK

UTTAGNING I SVERIGE

lördagen den 18 januari 2014
på Kulturskolan Lund

FINAL

söndagen den 16 mars 2014
på Ishøj Kulturskole
Vejledalen 9, 2635 Ishøj, Danmark

ANMÄLAN

online på www.oresunds-solist.com
senast den 25 november 2013

PROTEKTORER

Nikolaj Znaider, Danmark
Håkan Hardenberger, Sverige

www.oresunds-solist.com

Öresunds Solist, sekretariat: Ishøj Kulturskole, Vejledalen 9, 2635 Ishøj, Danmark, www.ishojkulturskole.dk

